

Asia: VN/36586/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Suomen ja Yhdysvaltojen välillä tehdyn puolustusyhteistyösopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Viite: UM lausuntopyyntö 28.3.2024

Suomen Reserviupseeriliiton lausunto luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle puolustusyhteistyöstä Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen välillä tehdyn puolustusyhteistyösopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Suomen Reserviupseeriliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta aiheesta. Nato-jäsenyydellä on erittäin suuri merkitys Suomen turvallisuudelle, maanpuolustukselle ja puolustusyhteistyölle.

Puolustusyhteistyösopimus syventää Suomen ja Yhdysvaltojen liittolaisuussuhdetta ja luo mahdollisuuksia kahdenvälisen suhteen tiivistämiseen. Sopimus mahdollistaa sen, että Suomi pystyy valmistautumaan ja saamaan nopeasti tukea Yhdysvalloilta, jos turvallisuustilanne heikkenee. Mielestämme sopimus on osoitus Yhdysvaltojen sitoutumisesta Suomen ja Pohjois-Euroopan turvallisuuteen. Puolustusyhteistyösopimuksen tekeminen on Suomen kannalta kannatettavaa, koska se lisää konkreettisesti turvallisuuttamme, mikäli turvallisuuspoliittinen tilanne kärjistyisi merkittävästi.

Esityksessä esille tuotu tarkennustarve lakeihin on ymmärrettävä. Samalla on valmistauduttava arvioimaan lainsäädännön ja muun ohjeistuksen toimivuutta pikaisesti saatujen kokemusten perusteella.

Pidämme tärkeänä, että sopimukseen on kirjattu velvoite, että kaikessa sopimuksen mukaisessa toiminnassa kunnioitetaan kaikilta osin Suomen suvereniteettia, lainsäädäntöä ja kansainvälisoikeudellisia velvoitteita. Veloitteen tarkoituksena on turvata Suomen vaikutusmahdollisuudet sopimusmääräysten toimeenpanossa.

Sopimuksessa ei siis suoraan kielletä tai sallita ydinräjähdeiden tuomista Suomen alueelle tai sijoittamista Suomeen. Tästä asiasta on tarvittaessa Suomessa tehtävä erillispäätös.

Periaatteellisesti ei ole aivan ongelmatonta, että sopimuksen perusteella Yhdysvaltojen joukot noudattavat Yhdysvaltojen lainsäädäntöä, vaikka asian yhteydessä mainitaan, että Yhdysvaltojen joukot kunnioittavat Suomen lainsäädäntöä.

Yhdysvalloilla on velvollisuus varmistaa, että sen oma henkilöstö kunnioittaa Suomen lainsäädäntöä ja määräyksiä. Sopimusta sovelletaan vain Yhdysvaltojen joukkojen ollessa Suomen alueella. On tärkeä varmistaa, että Pohjoismaiden puolustusyhteistyösopimukset olisivat keskenään mahdollisimman yhdenmukaisia.

Puolustusyhteistyösopimuksessa määrätään Yhdysvaltojen oikeudesta päästä Suomen alueelle sekä käyttää tiettyjä sovittuja tiloja ja alueita mahdollistaen siten esim. materiaalin sijoittamisen ennakolta. Sopimuksessa sovitaan myös Yhdysvaltojen joukkojen, siviilihenkilöstön, huollettavien ja sopimustoimittajien oikeudellisesta asemasta. Sopimustoimittajat saavat osittain samanlaisia erioikeuksia ja vapauksia kuin joukkojen jäsenet ja siviilihenkilöstö. Sopimustoimittajiin on syytä kiinnittää erityistä huomioita toiminnan käynnistyessä, eikä heidän toimintansa saa olla ristiriidassa Suomen lainsäädännön kanssa.

Puolustusyhteistyösopimuksella poiketaan Nato SOFAn rikosoikeudellista tuomiovaltaa koskevista määräyksistä. Suomi vastaanottajavaltiona luopuu ensisijaisesta tuomiovallasta tietyissä asioissa. Nato SOFAsta poiketen esityksessä ei ole mainintaa mahdollisesta kuolemanrangaistuksen käytöstä ja siihen liittyvästä konsultaatiosta. On tärkeää varmistaa, että käytännön toimissa toimintatavat ovat SOFA-sopimusta vastaavia.

Sopimusta sovelletaan myös silloin, kun Yhdysvaltojen joukkojen läsnäolo ei liity sovittuihin tiloihin ja alueisiin, vaan sitä tehdään laajasti em. tilojen ja alueiden ulkopuolella. Sopimuksessa määrätään turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitoa ja palauttamista koskevasta USA:n joukkojen toimivallasta.

Sovittujen alueiden ulkopuolella Suomella on ensisijainen vastuu USA:n joukkojen ja niiden sotilaallisten operaatioiden turvallisuuden ja puolustuksen varmistamisesta. Poikkeuksellisissa olosuhteissa ja yhteisesti hyväksytyjen turvallisuussuunnitelmien mukaisesti USA:n joukot voivat kuitenkin toteuttaa välttämättömät ja oikeasuhteiset toimenpiteet myös välittömän läheisyyden ulkopuolella ylläpitääkseen USA:n joukkojen turvallisuutta ja puolustusta. Tähän kohtaan tulisi saada tarkempaa ohjeistusta välittömästi.

Esimerkiksi on pystyttävä määrittelemään, mitä välittömän läheisyyden käsite tarkoittaa. Vastaavasti esityksessä mainitaan mm. termi sotilaskupla, joka ei ole vakiintunut terminä ja jonka sisältöä ei ole yksiselitteisesti määritelty.

Suomen Reserviupseeriliitto muistuttaa samalla, että henkilöstön asema eri Nato-tehtävissä on selvitettävä tarkkaan. Tämä aiheuttanee tarvetta tehdä muutoksia useisiin lakiin, esimerkiksi asevelvollisuuslakiin. Samalla on varmistettava, että suomalaisten toimijoiden asema suhteessa täällä toimiviin ulkomaalaisiin toimijoihin on tasavertainen.

Suomen Reserviupseeriliiton puolesta

Aaro Mäkelä

Janne Kosonen

Puheenjohtaja

Toiminnanjohtaja

Suomen Reserviupseeriliitto

Suomen Reserviupseeriliitto

aaro.makela@rul.fi

janne.kosonen@rul.fi

Puh. 050 5405 416

Puh. 050 5810 819

Kosonen Janne
Suomen Reserviupseeriliitto ry